

Az erdőgazdálkodás és az elsődleges faipar szakemberellátása terén napjainkban jelentkező, legsürgősebb feladatunk a technika által meghatározott munkamegosztásnak megfelelő differenciált szakemberigény maradéktalan kielégítése és a követelményeknek megfelelő, rendszeres továbbképzése. Ezek nélkül a hosszú távú fejlesztési tervben foglalt, a szakma számára lelkesítő célok nem valósíthatók meg.

(Lásd még: AZ ERDŐ, 1982. 1. sz., 31—37. p.)

DR. MAJER ANTAL:

Természetszerű erdeink jelentősége és jövője

Az erdő igen jelentős, állandóan és tartósan megújuló nemzeti kincsünk; forrása népgazdaságunk fontos nyersanyagának, a fának és legfőbb összetevője természetes környezetünknek; egyre több szó esik erdeink *sokoldalú* hasznosításáról. Az erdő védelmi és üdültetési szerepének hangsúlyozása nem jelentheti olyan fontos nyersanyagot, mint a fának hozamcsökkentését, hanem éppen az erdők *fatermesztésének* jelentőségét, növelését emeli ki. A ma tudománya az erdőt, mint összetett *környezeti* rendszert fogja fel; az erdő életközössége élőhelyével szoros kölcsönhatásban áll. A *fatermesztés szempontjából kiváló erdei ökoszisztémák, környezetvédelmi szempontból is kedvezőbbek.*

Hazánk tekintélyes része, mintegy 2/3-a síkságra, szemiárid erdőssztyepp övezetbe esik, ahol a fás növénytársulás környezetvédelmi szerepe még tovább fokozódik. Kétségtől a *természetes* és a *származék* erdőtársulások elégitik ki leginkább az erdők sokoldalú rendeltetését; ezek az igazi, önszabályozásra és önfelújításra képes, *stabil* környezeti rendszerek. Területi arányuk erdeinkben 28% (18+10%). (Lásd Keresztesi, 1980. „Egy világegyetem apróján” című, Az Erdőben megjelent cikkét!)

Ehhez hozzávehető erdeinknek az a nagy hányada, amelyet az őshonos fafajok alkotnak: egy-két fafajra csökkent ugyan a faállomány, sőt az erdőt mesterségesen telepítették, a termőhelyi, a növénytársulási összetételben azonban nincs lényeges eltérés. Ezek a *természetszerű* és tartós erdőtársulások erdeink mintegy 20%-át foglalják el. Természetszerű erdőgazdálkodásról tehát erdeink 48%-a esetében beszélhetünk, azaz 729 ezer ha-on!

*

A mesterséges erdők nagy része az *ültetvényszerű* erdők közé tartozik. Hazánkban ugyanis alig ismerünk igazi *faültetvényt*; talán a nemesnyár gazdasági fajtából létesített „cellulóznárasok” sorolhatók ide. Az átmenetet jelentő „*ipari erdők*” térfoglalása, az erdefenyő és a cser rövidebb vágásérettségi korral történő termesztése valójában csak most kezdődik. A mesterséges faállományok így is erdeink 52%-át, 788 ezer ha-t borítanak.

A természetű és az *ültetvényszerű* erdők élesen *kettéosztják*, felezik a magyar erdőket, és ezzel *két ágra bontják* a magyar erdőművelést is.

A magas vágásérettségi korú, 60—120 éves keményfa lomberdeink, ahova a tölgyesek, beleértve a csereseket is, és a bükkösök, ide értve a gyertyánosokat és az egyéb kemény lomberdőket is, a kapcsolatot, a következetességet, a folyamatos változást korosztályonként jól mutató *természetszerű* erdőkre tartoznak. Ezzel szemben a gyorsan növő lágylombdők, ahová a nyár-, fűz- és égerállományok sorolhatók, illetve a fenyveseket, valamint az akácosokat vehetjük — általában 40—60, a nyár, a fűz esetén 20 év körüli vágásérettségi

korral — tehát az *ültetvényt* szerű, mesterséges erdőműveléssel kezelt faállományokat foglalja össze.

A nemestölgyek aránya alig, a cser és a bükk aránya az első korosztályokban erősen, s folyamatosan csökken. A bükk 41—60 éves korosztályban éri el a legnagyobb térfoglalását; az 1—10 évesek területe ennek sajnos alig egyhetede. Érdekes az *akác* visszaesése is, ez a fafajpolitikai célkitűzéseket tükrözi. A III. korosztály adataihoz viszonyítva éppen felére csökkent az 1—10 éves akáctelegek és -sarjak aránya.

A nemesnyár területe az 1—20 éves korosztályban a legnagyobb; ezt a területet tartani kell. Az 1—10 éves telepegek aránya kissé visszaesett, tehát ehhez viszonyítva fokozni kell a telepítést.

A fenyőtelepítések az 1—20 éves, főleg az 1—10 éves korban a legnagyobb területűek. Mindez az utóbi évtized fenyőprogramjának köszönhető; helyes termőhely-megválasztással, minőségi szaporítóanyaggal, nagyüzemi gépesítéssel tehető eredményesebbé a fenyvesítés.

*

Röviden még visszatérek az *akáchoz*. Az akácosok a mesterséges erdők között szerepelnek, bár a sarjról eredt állományait már *féltermészetes* erdőfelújításnak tekintjük. Az akác adventív fafaj; egzóta jellegét azonban az elmúlt 2,5 évszázad alatt eléggé elvesztette; 1750-ben telepítették először erdőjellegeten. Nemcsak erdeinkbe olvadt bele tökéletesen, de a magyar tájba is. Síksági tájaink meghatározó, jellemző fafaja lett. Erdőtársulásai igen sajtós nitrofil és tavaszi „efemer” növényzetet szelektáltak a magyar flórából. Legalább sarjállományait (14⁰!) vehetnénk már a természet szerű erdők közé.

Az ENSZ 1967-es canberrai világerőtekezletén kimondották: „Az egzóták állományait a meghonosítást követő 250 éven át, természetes felújítás esetén is, mesterséges faállománynak kell tekinteni”. Ennek alapján a sarj akácosok területével növelhető volna a természet szerű erdeink aránya, tehát a 48⁰/₀ 62⁰/₀-ra módosulna!

Még ősbib a pionír *fenyőfafajok* telepítése. Sok helyen sivar kopárok meghódítására, átmeneti, előerdőként telepítjük őket köves, homok- és löszkopárokra egyaránt. Felhasználásuk gyorsítja az erodált talajok védelmét és javítását. Fenyveseink zöme, mintegy 9⁰/₀-a, ilyen helyen áll és áldásos szerepet töltenek be tájaink kopár sebeinek eltüntetésében, azok kultúrabbá, szebbé tételében. Hasonló szerepet kapnak több helyen a nyárok, a füzek és az égerek is: 1⁰/₀-os a területarányuk.

Ha tehát erdeinket a táj- és környezetvédelem szempontjából elemezzük, 62+10=72⁰/₀ a „természet szerű”, de legalább a *stabil* szilvo-ökoszisztémához sorolható fás növényársulás, és csak 28⁰/₀ marad olyan mesterséges, elsősorban nyár-, fenyő- és akácfajokból álló faállomány, amelynek kis hányada, 10⁰/₀-a, a környezeti rendszer szempontjából esetleg labilnak tekinthető. (A 20 év feletti nyárasok, a 30 évnél idősebb akácosok és a 40 év feletti fenyvesek már stabil kultúr-ökoszisztémának tekinthetők!)

*

Az erdőknek tehát népgazdasági és társadalomvédelmi szempontból sokoldalú rendeltetést kell kielégíteniük. Ennek elérésére

— növelni kell a biztonságos, stabil erdők arányát;

- tartani kell a nemestölgyek részarányát;
- vissza kell állítani a bükkösök és egyéb értékes lomberdők területének nagyságát, még akkor is, ha ez mesterséges tevékenységet igényel;
- a gazdaságosságot és a szakszerűséget szem előtt tartva, némileg csökkenteni kell az akácok területét, ahol viszont termőhelyileg helyén van, megbecsült fafajnak kell tekinteni és termesztési eljárásait korszerűsíteni szükséges;
- az elért szinten kell tartani — a termőhely jobb megválasztásával — a nemesnyárasok, valamint a fenyvesek területét;
- felül kell vizsgálni az elegyes állományok kérdését és a jelenlegi műszaki és gazdasági lehetőségeket, valamint a „biológiai automatizálásnak” megfelelő állományszerkezetű, gazdagabb, tájhoz simuló, stabil erdei ökoszisztémákat kell létrehozni, ill. az ehhez vezető eljárásokat kialakítani.

A VI. ötéves terv erdőművelési előírásai már ebben a szellemben születtek, amikor

- az értékes, kemény lombos erdeink területének növelésére,
- s a természetes erdőfelújítás kiterjesztésére; az évi véghasználati terület 10⁰/₀-áról 25⁰/₀-ra emelésére kényszerítenek.

DR. JÁRÓ ZOLTÁN:

Az ökológiai potenciál hasznosítása az erdőgazdaságban

Az erdő olyan sajátos ökoszisztéma, amelyben a meghatározott környezeti feltételek a mezőgazdasági ökoszisztémáktól eltérően érvényesülnek. Ezért az agroökológiai potenciál felmérésénél az erdő és erdőgazdálkodás sajátosságaihoz kidolgozott *termőhely-értékelést* alkalmaztunk. Alapvetően építettünk az üzemtervekben rendelkezésünkre álló aktualizált adatokra. A felmérés az 1666 ezer ha erdőterületre vonatkozik, és az 1978. évi bázisállapotot tükrözi.

Az ország erdőterületének termőhelyi adottságai

Klíma: bükkös klímájú 9,5⁰/₀; gyertyános-tölgyes klímájú 34,5⁰/₀; kocsánytalan tölgyes, ill. cseres klímájú 32,5⁰/₀, erdőssztepp klímájú 23,5⁰/₀.

Hidrológia: többletvízhatástól független 77,0⁰/₀; változó vízellátású 2,0⁰/₀; szivárgó vizű 1,0⁰/₀; időszakos vízhatású 16,5⁰/₀; állandó vízhatású 3,0⁰/₀; felszínig nedves 0,5⁰/₀.

Talaj: A genetikai talajtípusok százalékos megoszlását az 1. táblázat mutatja. Ebből kitűnik, hogy erdeink zöme az erdőnek megfelelő klímában és erdőtalajon (agyagbemosódásos barna erdőtalaj, barnaföld) helyezkedik el. Ki kell emelni a vázталajokon (földes vázталaj, futóhomok, humuszos homok) levő erdőket (több mint 300 ezer ha), amelyek az erdészek nagy földhasznosítási tevékenységét mutatják. A tipikusan mezőgazdasági hasznosítású talajokon (csernozjomok) az erdő aránya kicsi (2⁰/₀). A szikések, adottságaik miatt, fátlanok és a szikfásítási törekvéseink ellenére csak az ún. termő szikéseken lehetett és lehet erdőt létrehozni. Ezek fahozama nem jelentős, elsődleges funkciójuk a környezetvédelem.

Az ökológiai adottságok hazánk nagyobbik részén kedvezőek az erdőgazdálkodásra, a fatermesztésre. Ezt már elődeink is felismerték és tudatosan hasznosították, amikor a mezőgazdasági termelés érdekében kiirtott, lassan növő lombos erdők helyén az újraerdősítés során gyorsan növő akácot, nyárrakat, fenyőket telepítettek faellátásunk érdekében.